

Vědomí sounáležitosti

Pavla Melková

V den, kdy jsem byla požádána, abych napsala doslov k této knize, jsme se studenty v semináři předmětu Koncept a interpretace na Fakultě architektury právě probírali způsob, jakým praktikující architekti píšou o architektuře. Knihu jsem si ještě předtím stihla prohlédnout a ihned mne napadlo, že je především o *místě*.

Se studenty jsme vedli diskusi nad tezí Daniela Libeskinda, podle níž lidé vyhledávají architekturu starých domů také proto, že v nich dokáže vyvolat emoce, zasáhnout je. A jeden ze studentů se zeptal: Je to ale opravdu kvůli domům? Nejedná se spíše o místo? Další student pak citoval text Adolfa Loose: „Smím Vás zavést na pobřeží hory? Oblouha je modrá, voda zelená a vše je ponořeno do hlubokého klidu. Hory a mraky se zrcadlí v jezeře stejně jako domy, dvory, kapličky. Stojí tu, jako by je nepostavila lidská ruka. Jako by vzešly z boží dílny, podobné horám a stromům, mrakům a modrému nebi. Všechno dýchá krásou a klidem ... Najednou, co to! Rušivý tón v tomto míru. Jako výkřik, který není nutný. Uprostřed selských domů, které jste nevytvořili vy, nýbrž Bůh, stojí vila. Výtvar dobrého nebo špatného architekta? Nevím. Víím jen, že mír, klid a krása jsou ty tam. A ptám se (...): proč architekt, dobrý stejně jako špatný, ublíží jezeru?“¹ Krásně popsáno, co je místo. V otázce role architekta nicméně můžeme s Loosem polemizovat. Jistě, občas platí pravidlo, že nejlepší architekturou je – nepostavit nic. Ale jinak, kvalitní architektura by přece měla dokázat místo nejen vytvořit, ale citlivě dotvořit a často i povýšit. Je to její poslání a vládne takovými schopnostmi – je-li vůle. A kniha, kterou právě držíme v ruce, ukazuje, že to jde.

Některým slovům se občas přihodí, že se stanou módními. A mnohdy tím ztrácí vnitřní obsah, někdy i pravdivost. K takovým myslím v poslední době patří i spojení *architektura jako místo*. Nicméně v reálném světě současné architektury ho jakoby o to víc není vidět. Stále vznikají domy, které – jak by řekl Rostislav Švácha – jsou spíše autistické. Možná ještě přesnější označení by mohlo být – nekomunikující. Autismus je nemoc, nekomunikující dům je ale vědomá ignorance a arogance klienta i architekta. Jsou to domy, které nenaslouchají svému okolí, nevnímají ho, nezajímá je.

Je ale třeba zmínit, že se jedná o komunikaci oboustrannou. Nejen dům reaguje na své okolí, ale posléze i okolí reaguje na něj. A pokud okolí přestane naslouchat svému domu, ničí místo i dům tentokrát právě ono.

Zkusme použít slovo širšího významu než *místo*, a sice *prostředí*. V první řadě samozřejmě pevné, hmotné, protože takové jsou primární nástroje architektury. Chtělo by se ale říci - celkové prostředí našeho života. Které zahrnuje vrstvy, jako jsou zvuky, světlo, vůně, vítr, let ptáka, mlha, déšť ... a také ty související s mezilidskými vztahy, hodnotami společnosti, životem. Zde se jako nejkompaktnější nabízí slovo *situace*, rozšiřující pojem o děje. A toto všechno architektura ovlivňuje.

Rodinný dům na první pohled nevnímáme jako součást společného prostředí. Protože stojí na soukromém pozemku a slouží soukromí svých obyvatel. Do takového prostoru pochopitelně nesmí vstoupit cizí noha. Ale tím vztah domu k okolí nekončí. Plně soukromý je pouze vnitřní prostor za jeho zdmi. Všechno ostatní je součástí společného prostředí. Pohled, který každodenně vidíme, když procházíme kolem, zblízka nebo z dálky, stromy, které přibýly nebo zmizely, zvuky, které se objevily či ztratily, zastínění nebo vpuštění slunce... Majitel rodinného domu se musí o okolí zajímat v míře uložené legislativou. Všechno ostatní je věc volby. O to cennější pak je, když dům vnímá jako součást společného prostředí a cítí zodpovědnost za jeho spoluvytváření.

Už sama volba charakteru fotografií v této knize, vypovídá o přístupu autorů k architektuře. Vypovídají totiž více o místech, než o domech samotných. A tím možná o filosofii architektů, o tom, o co ve své práci usilují. Ať se tedy toto jejich úsilí i nadále naplňuje a také – ať okolní prostředí jejich domů se k nim chová se stejným respektem a vědomím oboustranné sounáležitosti.